

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Veicinot eiropisku pieeju mākslīgajam intelektam””

(COM(2021) 205 final)

(2021/C 517/08)

Ziņotāja: **Marie-Françoise GONDARD-ARGENTI**

Apspriešanās	Eiropas Komisija, 1.7.2021.
Juridiskais pamats	Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pants
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	2.9.2021.
Pieņemts plenārsesijā	22.9.2021.
Plenārsesija Nr.	563
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	235/0/7

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija un dalībvalstis kopīgi pārskatīja koordinēto plānu mākslīgā intelekta (MI) attīstībai. Komiteja aicina to ātri īstenot, mobilizējot visas attiecīgās ieinteresētās personas.

1.2. EESK atbalsta holistisko pieeju, kādu Komisija ir pieņēmusi iekļaujoša un ilgtspējīga MI stratēģijā, kuras pamatā ir izcilības un uzticēšanās ekosistēmas izveide. Priekšlikumi, kas attiecas uz plānu un tiesisko regulējumu un kuri katrs ir atsevišķa atzinuma temats, ir minētās pieejas divi pīlāri, lai ES pozicionētu kā pasaules mēroga dalībnieci MI jomā.

1.3. Lai sasniegtu paredzamos ieguvumus ekonomikas, sociālajā, vides un sabiedrības veselības jomā visiem Eiropas iedzīvotājiem bez diskriminācijas, plānā ir jārada jauns impulss izglītībā, integrējot ētikas un vides jautājumus, mūžizglītību un prasmju pilnveidošanu visa mūža garumā, kā arī inovācijas izaicinājumus un atbalstu darba ņēmējiem un uzņēmumiem, tostarp vismazākajiem uzņēmumiem.

1.4. Darba pasaulē uzticēšanās ir panākumu atslēga. MI nav izņēmums no šā noteikuma. EESK uzskata: ir pamatoti, ka šajā jaunajā plānā galvenā loma visā procesā tiek piešķirta sociālajam dialogam un sociālajiem partneriem. Lai gan prasmju jautājums ir būtisks, pārdomās būtu jāiekļauj visi problēmjautājumi, kas saistīti ar automatizāciju darba vidē.

1.5. EESK iesaka Komisijai politikas ietvaros, ko tā plāno izveidot, stingri mudināt dalībvalstis stiprināt sociālo un pilsonisko dialogu par MI jautājumiem un rīkiem.

1.6. EESK norāda, ka uzticēšanās ir atkarīga no katra darba ņēmēja, patērētāja vai pilsoņa tiesībām uz algoritmisko procesu izskaidrojamību, ciktāl tie ietekmē viņu dzīvi un vidi. Jaunajam koordinētajam plānam jāatbilst šai pārredzamības un izskaidrojamības prasībai, kas nav nodalāma no ikviena iedzīvotāja tiesībām apstrīdēt lēmumus, kurus pieņem tikai algoritms.

1.7. EESK uzskata, ka ES var kļūt par uzticamu pasaules līderi MI jomā ar nosacījumu, ka ES iestādes, dalībvalstis un organizēta pilsoniskā sabiedrība – sociālie partneri, patērētāji un iedzīvotāji – nepārtraukti koordinē savu darbību, skaidri definējot individuālo atbildību. Koordinācija starp ES iestādēm, starp ES iestādēm un dalībvalstīm un starp dalībvalstīm maksimāli palielinās globālo ietekmi, vienlaikus nodrošinot investīciju politikas un programmu ātru un konsekventu īstenošanu.

1.8. Lai gan MI pēc būtības ir globāls, tomēr tā ieviešanas mērogs ir izšķirošs faktors: mērogs ir tieša MI funkcija. Padarot dalībvalstis par galvenajiem MI attīstības dalībniekiem pasaules mērogā, koordinētais plāns kļūst par ES stratēģijas MI attīstībai stūrakmeni.

1.9. EESK atzinīgi vērtē to, ka pārskatītajā koordinētajā plānā ir ierosināti konkrēti pasākumi, kas stimulētu valstu stratēģiju īstenošanu un vairotu sinerģiju. Tomēr šim plānam ir jāga tikai ciešā saistībā ar Eiropas Datu stratēģiju – Eiropas datu un datu aizsardzības telpas izveidi – un kiberdrošības stratēģiju.

1.10. Lai novērstu saistošas koordinācijas trūkumu, EESK prasa pastāvīgi pārraudzīt progresu, izmantojot visu ieinteresēto personu izstrādātos snieguma rādītājus.

1.11. EESK mudina dalībvalstis izmantot Atveseļošanas un noturības mehānismu, kā arī citus finanšu instrumentus, piemēram, "Apvārsnis Eiropa", programmu "Digitālā Eiropa" un *InvestEU*, ar kuru var atbalstīt MI izstrādi un ieviešanu, jo īpaši mazajos uzņēmumos. Jaunākajā Eiropas Investīciju bankas (EIB) ziņojumā ir precizēta turpmākā virzība ⁽¹⁾.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Komisija plāno padarīt ES par globālo virzītājspēku uz cilvēku vērsta, iekļaujoša, droša, ilgtspējīga un uzticama MI attīstībā. Ņemot vērā veselības krīzes laikā gūto pieredzi, Komisija vēlas paātrināt investīcijas, stiprināt pašreizējos pasākumus un tos stingri saskaņot, lai veicinātu sinerģiju un elastību ⁽²⁾. EESK atbalsta šīs pieejas steidzamu un pārliecinošu piemērošanu ES iekšējās un starptautiskās izcilības stiprināšanai.

2.2. EESK ņem vērā progresu, kas panākts kopš pirmā 2018. gada koordinētā plāna. Atjauninātajā plānā prioritātes ir skaidri identificētas: investēt infrastruktūrās un datu kopīgošanā, veicināt izcilību, piesaistot inovāciju un prasmes, nodrošināt uzticamību un pārredzamību visā vērtību ķēdē. Investīcijas 7 miljardu euro apmērā, kas tika veiktas 2019. gadā (+ 30 %), tiek uzskatītas par daudzsološām.

2.3. Koordinētajā plānā ir ievērotas pamattiesības, sociālās tiesības, kā arī algoritmiskās nediskriminācijas tiesības. Šis atzinums ir cieši saistīts ar atzinumu par kopīgu priekšlikumu regulai, kurā analizēti ētikas aspekti un noteikti saskaņoti noteikumi ⁽³⁾.

2.4. EESK uzskata, ka ētikas satvars un atzīts kopējs standarts kopā ar koordinētu plānu ir galvenie un strukturējošie katalizatori – garantija tam, ka ES iedzīvotāji pieņem MI, vienlaikus nodrošinot konkurences priekšrocību un trumpi pasaules līmeni.

2.5. Šī iedzīvotāju uzticēšanās ir nesaraujami saistīta ar tiesībām uz algoritmu izskaidrojamību un iespēju apstrīdēt jebkuru lēmumu, kas ietekmē viņu dzīvi. MI un tā lietotņu izstrādātājiem un lietotājiem jābūt modriem, un tas nozīmē, ka ir jāveic regulāras revīzijas un testi. Cilvēkam ir jāsaņem kontrole pār lēmumu pieņemšanu.

2.6. EESK pauž bažas par sadrumstalotības risku, kas saistīts ar dažādām valstu stratēģijām, un aicina dalībvalstis pastiprināt sadarbību ES interesēs, jo īpaši kibernetikas jomā, kas ir valsts prerogatīva, bet kura tomēr ir plāna pamats.

2.7. EESK aicina nodrošināt ilgtspējīgu MI tā ekonomisko, sociālo un vidisko mērķu aspektā, ievērojot atbildību ekonomikas, sociālajā un vides jomā.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Pilnībā pamatotie Komisijas vērienīgie mērķi paredz, ka tai jāsadarbjas ar dalībvalstīm, privāto sektoru un organizētu pilsonisko sabiedrību, lai:

- paātrinātu investīcijas mākslīgajā intelektā ātrai un noturīgai ekonomikas un sociālajai atveseļošanai, pamatojoties uz progresīviem digitāliem risinājumiem,
- savlaicīgi ieviestu plānotās struktūras un programmas ar mērķi gūt labumu, ko tiesīgi saņemt tehnoloģiju ražošanas vai ieviešanas pionieri,
- optimizētu politikas jomu kohēziju, tādējādi izvairoties no izkliedētības, un kopīgi reaģētu uz šo globālo izaicinājumu.

3.2. EESK atbalsta Komisijas vēlmi laikposmā no 2021. līdz 2027. gadam izmantot vismaz 1 miljardu euro gadā no programmas "Digitālā Eiropa" un "Apvārsnis Eiropa": sagaidāmais sviras efekts tajā pašā laikposmā publiskās un privātās investīcijas mākslīgajā intelektā palielinās līdz 20 miljardiem euro gadā. Atveseļošanas un noturības mehānisms (ANM) stiprinās šo sviras efektu.

⁽¹⁾ *Artificial intelligence, blockchain and the future of Europe.*

⁽²⁾ OV C 240, 16.7.2019., 51. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums par MI regulu (skatīt šā Oficiālā Vēstneša 61. lpp.).

3.3. Labvēlīgu apstākļu radīšana – dati un infrastruktūras

3.3.1. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis pastiprināt sadarbību un koordināciju MI pārvaldības jomā: valstu stratēģiju piemērošana, zināšanu, pieredzes un paraugprakses apmaiņa, lai paātrinātu MI izstrādi un ieviešanu un pārvarētu globālus izaicinājumus saistībā ar MI.

3.3.2. Datu pieejamība, piekļūstamība un brīva aprīte ir MI izstrādes priekšnosacījumi, ko papildina datu, datu aizsardzības un kiberdrošības stratēģija. EESK atgādina, ka netraucēta personas datu apmaiņa ir atkarīga no ciešas koordinācijas un Vispārīgās datu aizsardzības regulas (VDAR) pilnīgas ievērošanas. Tāpat kā datu drošības un pārredzamības gadījumā, globālajā konkurencē standarts var būt konkurences priekšrocība⁽⁴⁾. EESK atbalsta Eiropas datu telpas un nozaru specifisku telpu izvēršanu.

3.3.3. Izņemot dažas MI sistēmas, kas nav atkarīgas no datiem, MI veiktspēja ir tieši atkarīga no pieejamo datu apjoma, nozīmīguma un kvalitātes. Tāpēc EESK uzskata, ka būtisks ir optimizēts potenciāls, kas atvieglos elastīgu, sadarbībspējīgu un drošu datu apmaiņu. EESK atbalsta tādu svarīgu nozaru apzināšanu kā rūpnieciskā ražošana, zaļais kurss, mobilitāte, veselība, finanses un enerģētika, lai precīzi uzraudzītu norises un novērtētu progresu.

3.3.4. EESK atbalsta:

- mērķus, kas paredz būtiski palielināt Eiropā pieejamo datu daudzumu, lai reāllaikā izmantotu datus un celtu to vērtību, un radīt un ražot Eiropas Savienībā vajadzīgos procesorus, šos mērķus papildinot ar ilgtermiņa attīstības programmu,
- vispārējas nozīmes datu jēdzienu tādā nozīmē, ka publiskās iestādes atklāj tām noderīgus datus vai veicina tādu datu kopīgu izmantošanu, kas tiek uzskatīti par būtiskiem⁽⁵⁾, piesaistot tiem datus no dalībniekiem, kas darbojas Eiropas Savienībā, bet nepiedalās tās rūpniecības politikā.

3.3.5. EESK sagaida, ka dalībvalstis vairāk iesaistīsies pētniecībā un inovācijā, lai izvērstu struktūras, infrastruktūras un instrumentus, kas vajadzīgi kopīgam labumam, un veicinātu ES suverenitāti MI jomā.

3.4. Veicināt izcilību no laboratorijas līdz tirgum – inovācija un partnerības

3.4.1. EESK atbalsta holistisko pieeju ar mērķi padarīt ES par izcilības telpu, sākot no fundamentālās pētniecības un inovācijas līdz laišanaī tirgū. EESK uzskata, ka būtiski ir, lai ES un dalībvalstis paātrinātu sadarbību nolūkā radīt piemērotus apstākļus inovācijai, mākslīgā intelekta tirdzniecības perspektīvām un talantu un prasmju attīstībai saskaņā ar Eiropas Savienības redzējumu, kas vērsti uz cilvēku un uzticamību. EESK atzinīgi vērtē to, ka horizontālās sadarbības struktūras atbalsta šos mērķus.

3.4.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas centienus veicināt eksperimentēšanu, stiprināt reģionālos digitālās inovācijas centrus sadarbībā ar valstu un reģionālajām iniciatīvām un dalīties pieredzē. Papildus mērķtiecīgam finansiālam atbalstam šie inovācijas centri un platformas "pēc pieprasījuma" atvieglo ļoti maziem uzņēmumiem un mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) MI pieņemšanu. EESK uzskata, ka mākslīgā intelekta attīstībā svarīgi ir atbalstīt jaunuzņēmumus, augošos uzņēmumus un tradicionālos MVU.

3.4.3. EESK tomēr uzsver: baidoties aizkavēt revolucionāru tehnoloģiju parādīšanos, šī izcilības centru politika nedrīkst mazināt parasto un ilgtermiņa finansējumu "standarta" pētniecības laboratorijām.

3.4.4. EESK vēlas veicināt organizācijām, mikrouzņēmumiem, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MMVU) paredzētās akulturācijas programmas, izveidojot mērķtiecīgus atbalsta tīklus. Iniciatīvas, kas ieviestas, lai atbalstītu MMVU piekļuvi mākslīgajam intelektam (*Testing and experimentation facilities (TEFs)*, *Digital Innovation Hubs (DHI)* un *AI-on demand platforms*), to pilnveidošanas nolūkā būtu jāstiprina un jānovērtē pēc to faktiskās ietekmes uz minētajiem uzņēmumiem.

3.4.5. Nesen veiktais pētījums, ko pasūtīja EESK, parāda, ka izvērse (*scaling up*) ir svarīgs priekšnoteikums piekļuvei gan vajadzīgajām prasmēm, algoritmu datu kopām vai nepieciešamajam finansējumam, gan arī mērķauditorijai tirgū, kas ir pietiekami attīstīts, lai nodrošinātu dārgas infrastruktūras ātru amortizāciju. Tāpēc politikas veidotājiem prioritāte ir jāpiešķir MMVU un jāierosina atbilstoša politika. Ņemot vērā pandēmijas radīto ekonomisko kaitējumu, visneatliekamākais uzdevums patlaban ir MI izstrādē atbalstīt jaunuzņēmumus, augošos uzņēmumus un tradicionālos MVU.

⁽⁴⁾ "La norme sans la force: l'énigme de la puissance européenne", Zaki Laïdi, 2005. g.

⁽⁵⁾ Regula par Eiropas datu pārvaldību.

3.4.6. EESK atbalsta “smilškastu” izveidi, lai izmēģinātu jaunas idejas apstākļos, kas ir tuvi realitātei, un veicinātu elastīgumu. EESK aicina uzlabot rezultātu apmaiņu un to savstarpējo atzišanu bez robežām.

3.4.7. Izcilība pētniecībā atspoguļo laboratoriju talantus un prasmes, kā arī lietotāju uzticēšanos mākslīgajam intelektam. Tāpēc EESK vēlas, lai augstākās izglītības programmas radītu pasaules līmeņa talantus inovācijā un uzņēmējdarbības attīstībā. Komiteja prasa ES nodrošināt apstākļus, kas ļautu talantiem palikt Savienībā un piesaistīt prasmes no ārvalstīm. EESK aicina izveidot stabilu un uzticamu globālo uzņēmējdarbības vidi, kas ļaus uzņēmumiem un darba ņēmējiem labāk pieņemt MI pētniecības un inovācijas labā.

3.4.8. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir pelnījušas saņemt atbalstu MI risinājumu ieviešanai un būt starp MI paredzētā finansējuma un resursu saņēmējiem. Tas jo īpaši attiecas uz sociālajiem pakalpojumiem, pilnībā ievērojot tiesības uz privātumu un noteikumus par datu, tostarp biometrisku datu, apstrādi un glabāšanu.

3.5. Panākt, ka mākslīgais intelekts strādā iedzīvotāju labā – prasmes un uzticamība

3.5.1. EESK atbalsta Komisijas stratēģiju, kuras pamatā ir izcilības ekosistēmas un uzticamības ekosistēmas izveide. Šī pieeja ir aplūkota 2019. gadā pieņemtajā Baltajā grāmatā⁽⁶⁾. Tā kā izglītība un apmācība ir atslēga izcilības veicināšanai un uzticēšanās vairošanai mākslīgajam intelektam, izglītības un apmācības sistēmām ir jāatbilst plašam vajadzību klāstam, sākot ar pamatzināšanām un vispārējo izpratni līdz pat specializētas zinātnes un augsta līmeņa prasmju apguvei⁽⁷⁾.

3.5.2. EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir pieņēmusi jauno Digitālās izglītības rīcības plānu 2020.–2027. gadam. Tas ļaus no pamatskolas līdz universitātei labāk izprast MI būtību un darbību, kā arī atjaunot prasmes.

3.5.3. EESK vēlas, lai dalībvalstis izstrādātu izglītības piedāvājumu par MI, kas ietvertu arī saistītos ētikas un vides jautājumus, un mudina apmainīties ar paraugpraksi, lai veicinātu dažādību attiecībā uz piekļuvi apmācībai, MI izstrādei un izmantošanai. MI un tā izmantošanas visu interesēs izvēršana nozīmē, ka ir vajadzīga daudznozaru pieeja un savienojumi.

3.5.4. EESK uzskata, ka sociālie partneri ir galvenie dalībnieki, kas spēj prognozēt prasmju attīstību un izmaiņas nodarbinātībā. Sociālais dialogs ir būtisks, lai palīdzētu atbalstīt darba ņēmējus, kurus skar viņu amata pienākumu automatizācija.

3.5.5. EESK uzsver, cik svarīga ir sadarbība starp valdībām, izglītības iestādēm, sociālajiem partneriem un attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ar mērķi izstrādāt un īstenot jaunas izglītības un tālākizglītības programmas, kas galvenokārt paredzētas bezdarbniekiem. Uzņēmējiem un darba ņēmējiem ir nepieciešama MMVU un MVU pielāgota apmācība.

3.5.6. EESK ir sarūgtināta, ka plānā nav ņemtas vērā iespējamās kopīgās pārdomas par darba dzīvi un nākotni automatizācijas kontekstā. Lai veidotu darba ņēmēju uzticēšanos MI lietotnēm, ir jāpastiprina sociālais dialogs, kas ir vajadzīgs, lai ieviestu MI sistēmas, kas ietekmē darba ņēmējus, jo īpaši pārvaldības vai cilvēkresursu jomā. Ņemot vērā iespējamo darbvieta likvidēšanu, nevienlīdzības palielināšanos un ražošanas nozaru pārstrukturēšanu, ir jānodrošina nekļūdīga koordinācija starp dalībvalstīm, cieši sadarbojoties ar uzņēmumiem, reģioniem, sociālajiem partneriem un starpniecības struktūrām ar mērķi:

- attīstīt uz nākotni vērstas, ilgtspējīgas un institucionalizētas spējas automatizācijas jomā,
- izstrādāt inovatīvus un proaktīvus mehānismus profesiju un prasmju pārveidei,
- izpētīt jautājumu par papildināmību ne tikai, lai izvērstu MI profesijās, bet arī lai apzinātu izmaiņas kultūrā un praksē un izveidotu “labas papildināmības” standartus, kuri sekmē individuālo emancipāciju.

3.5.7. Tā kā uzticamība ir digitalizētas sabiedrības stūrakmens, EESK īpaši atzinīgi vērtē Komisijas pieeju visās jomās, kurās ir jānodrošina atbilstība sabiedrības interesēm, jo īpaši iedzīvotāju, patērētāju, kā arī darba ņēmēju un uzņēmumu, tostarp sociālās ekonomikas nozares uzņēmumu, interesēm, lai palielinātu vispārējo uzticēšanās līmeni mākslīgajam intelektam: pamattiesību aizsardzība, kibernetdrošība, datu aizsardzība, intelektuālais īpašums un ilgtspējīga un efektīva resursu izmantošana, neatstājot novārtā regulatīvos jautājumus, kas saistīti ar inovāciju. Svarīgi šķiet precīzi apzināt iespējamās mākslīgā intelekta ļaunprātīgas izmantošanas draudus un ierosināt piemērotus tiesiskās aizsardzības līdzekļus.

⁽⁶⁾ OV C 364, 28.10.2020., 87. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 14, 15.1.2020., 46. lpp.

EESK atbalsta Komisijas paredzētos pasākumus drošības stiprināšanai visās jomās un tiesiskā regulējuma pielāgošanai izaicinājumiem, kurus rada MI. Šajā sakarā Komiteja atgādina par organizētas pilsoniskās sabiedrības vadošo lomu, piemēram, ar sejas atpazīšanu saistīto risku novērtēšanā.

3.5.8. EESK pilnībā atbalsta mērķi popularizēt visā pasaulē ES redzējumu par ilgtspējīgu un uzticamu MI, rosinot globālu standartu izstrādi MI jomā un veidojot partnerības, un īstenojot kopīgas iniciatīvas ar trešām valstīm.

3.6. **Stratēģiskas līderības izvēršana augstas ietekmes nozarēs**

3.6.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas reālistisko pieeju koncentrēt savas darbības uz nozarēm, kurās līderība MI jomā ir nepieciešama: klimats un vide, veselība, robotika un automatizācija, sabiedriskie pakalpojumi, sabiedriskā drošība, tostarp terorisma apkarošana un migrācijas politika, viedā mobilitāte, lauksaimniecība un saistītās nozares.

3.6.2. EESK uzskata, ka digitālā pārkārtošanās ir galvenais dekarbonizācijas un vides pārvaldības instruments, taču vienlaikus jācenšas ierobežot MI risinājumu iespējamo negatīvo ietekmi uz klimatu, vidi un enerģijas patēriņu. Mākslīgā intelekta izmantošana enerģētikas un transporta sistēmu pārvaldībā, kā arī rūpnieciskajos procesos un lauksaimniecībā veicina energoefektivitāti, aprites ekonomiku un dabas resursu ilgtspējīgu pārvaldību; tas ir produktivitātes un ekonomiskās efektivitātes faktors. MI arī nodrošina iespējas labāk izprast un kontrolēt klimata un vides parādības.

3.6.3. EESK aicina MI piedāvātās iespējas izmantot pētījumos par slimību izcelsmi, jaunu molekulu, medicīniskā aprīkojuma un uzlabotas aprūpes izstrādē vai izmeklēšanas, diagnostikas un ārstēšanas jomā, piemēram, cīņā pret vēzi. Eiropas veselības datu telpa, kas paredzēta, pilnībā ievērojot privātumu un personas datus, ir būtisks solis ceļā uz MI potenciāla pilnīgu izmantošanu. Robotu sniegtā ikdienas palīdzība pacientiem, veciem cilvēkiem vai cilvēkiem ar invaliditāti parāda priekšrocības, kādas sniedz robotu izcilība, kurai ne tik daudz rūp tehnoloģiskā meistarība kā saskarnes apgūšana starp cilvēkiem un robotiem.

Briselē, 2021. gada 22. septembrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG*